

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 40.

Lördagen den 22 April.

Kl. 7 e. m.

fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 10), angående väckt fråga om revision af stadgarne för akademiska examensväsendet.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

I sin motion N:o 2 hade Herr S. *Wieselgren* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om »revision af de stadgar, som röra det akademiska examensväsendet, i sådan syftning, att filosofie kandidat-examen upphör att vara vilkor för rätt att aflägga licentiatexamen i filosofiska fakulteten, samt att de för teologiska och juridiska lärdoms- och embetsexamina, för medicinska lärdomssexamina samt för kansliexamen nu stadgade förberedande profvningar må varda afskaffade».

Utskottet hade, i anledning af nämnda motion, gjort följande hemställanden:

1) att Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes i samband med profvningen af möjligen uppkommande fråga om de allmänna läroverkens ombildning taga i öfvervägande, huruvida preliminärexamina för inträde i teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna må kunna upphävas eller inskränkas; och

2) att Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville taga under ompröfning, huruvida filosofie kandidat-examen, såsom förberedande examen för filosofie licentiat-examen, må kunna afskaffas, och den senare få af hvar och

Om revision af en, som tagit godkänd mogenhetsexamen å vare sig real- eller latin- stadgarne för linien, utan vilkor af någon förberedande profning afläggas.
det akademiska examensväsen-
det.

(Forts.)

Herr Hedin, som anmält sig vilja afgifva yttrande i fråga om sättet för föredragningen af ifrågavarande ärende, blef i sådant afseende uppropad och anförde: Motionärens förslag rörande filosofie kandidat-examen afser denna examen blott i dess egenskap af preliminär för licentiatexamen. Följaktligen kan man rätteligen säga, att motionen afser blott ett enda sammanhängande ämne, nemligen preliminärexamina vid universiteten. Detta oaktadt har Utskottet delat sin hemställan i två punkter, och detta af anledning att någon måhända skulle vara benägen bifalla den ena, men afslå den andra delen. Emellertid stå båda delarne i så nära sammanhang med hvarandra, att jag tror det vore riktigast om diskussionen finge röra sig om betänkandet i hela dess vidd, såväl om den ena som den andra punkten, dock med förbehåll för Kammaren att fatta beslut särskildt om hvardera punkten. Och tillåter jag mig att härom göra hemställan.

Hvad Herr Hedin sålunda föreslagit bifölls af Kammaren.

Sedan derpå uppläsning skett af Utskottets hemställan i *punkten 1*, lemnades ordet till

Herr Sjöblom, som anförde: Det har under så väl denna som föregående riksdagar vid flera tillfällen framhållits såsom en efterföljansvärd grundsats, när det gäller skrivelser från Riksdagen till Kongl. Maj:t, att dessa skrivelser böra vara ett uttryck af en mogen och, så vidt möjligt är, enig öfvertygelse inom Riksdagen; att de böra afse ett klart fattadt och bestämdt mål, äfvensom att desamma, så vidt möjligt är, böra stödja sig på insigter i frågan hos de fleste af dem, som angående densamma inom de särskilda Kamrarne hafva att uttala sitt omdöme. Om jag nu frågar, huruvida det mål, som finnes uttryckt i första punkten af Tillfälliga Utskottets föreliggande betänkande, verkligen är så klart fattadt, som nyss antyddes, så kan naturligtvis svaret derpå utfalla olika, allt efter den olika synpunkt, från hvilken man ser frågan. Frågan är också onekligen ganska svårlöst. Detta kan man finna äfven deraf, att de myndigheter, som, enligt hvad de vid betänkandet fogade bilagor utvisa, yttrat sig deröfver, stannat i väsentligen olika svar. Om jag för min del skulle uttala min åsigt angående de särskilda preliminärexamina, som erfordras för att blifva berättigad till idkande af studier inom de s. k. högre fakulteterna, så tror jag verkligen, att den tid sent skall komma, då elementarläroverken kunna motsvara så högt ställda fordringar, att preliminärexamina för inträde i nämnda fakulteter blifva öfverflödiga; jag tror nemligen att det finnes vissa för de egentligen vetenskapliga studierna förberedande insigter och

vissa praktiska färdigheter, hvilka omöjligen kunna meddelas vid elementarläroverken, men hvilka för ett framgångsrikt studium af vare sig medicin eller juridik eller andra vetenskaper, som idkas vid universitetet, äro behöfliga.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Hvad nu enighet i åsigt uti denna fråga och en på insigt stödd klarhet i uppfattningen deraf angår, är det ju alldeles naturligt, att för denna Kammares flertal, så väl representanter från landsbygden som från städerna, en sådan klarhet i uppfattningen icke gerna är tänkbar. Men enigheten synes mig icke ens till fullo förefinnas inom Utskottet. Motionären har gjort ett yrkande, som går derpå ut, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse angående utredning, huruvida icke de så kallade preliminärexamina för inträde i högre fakultet vid universitetet skulle kunna afskaffas. Utskottet har vid behandlingen af denna motion icke vågat i allo instämma i densamma, utan har uttryckt sitt tvifvel, huruvida förslaget vore genomförbart, men har deremot kommit till den tanken, att felet möjligen skulle kunna afhjelpas genom en omorganisation af läroverken. Detta framgår visserligen icke så alldeles klart af sjefva klämman i Utskottets betänkande, men desto tydligare af motiveringen. Jag vill nu icke yttra mig om Utskottets befogethet att i detta fall gå ett steg längre än motionären och föreslå annat och mera, än motionären föreslagit, men jag vill framhålla detta såsom ett faktiskt förhållande, hvilket bevisar, att enigheten icke ens i Utskottet varit fullständig.

Hvad nu angår motionärens yrkande, som återfinnes på första sidan i Utskottets betänkande, så synes det mig som om Utskottet skulle kunna hafva nöjt sig med att hänvisa motionären till den Kongl. skrifvelse, som den 17 Juni 1881 afgick till kanslers-embetet för universitetet och Karolinska institutet, genom hvilken skrifvelse, som delvis återfinnes på sidorna 8 och 9 i utskotts-betänkandet, Kongl. Maj:t anbefalde kanslersembetet att, efter de akademiska myndigheternas hörande, yttra sig om, »huruvida de i vissa fall föreskrifna förberedande examina må anses behöfliga, eller om gällande bestämmelser angående dem af dessa examina, som funnes böra bibehållas, kunde tarfva förändring». Det synes mig, som om Kongl. Maj:t härmed har tagit initiativ i fullkomligt samma riktning, som motionären åsyftat, och som om således hvarje åtgärd i detta afseende från Riksdagens sida vore obehöflig. Om man nu åter tillser hvad Utskottet åsyftat med sitt förslag, så har jag redan förklaradt, att jag finner Utskottets mening egentligen ligga deri, att Utskottet önskar en *omorganisation af läroverken* i den riktning, att de förberedande examina vid universitetet kunde blifva i mer eller mindre grad obehöfliga. Det synes mig då, som om Kongl. Maj:t äfven i detta fall redan gifvit ett svar, sådant man önskar det, då i statsverkspropositionen till denna Riksdag, om jag ej missminner mig, Kongl. Maj:t uttalat sin afsigt att genom en komité

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

af sakkunnige män låta utreda frågan om undervisningsväsendet särskildt vid de allmänna läroverken. Att frågan rörande de preliminära examina vid universiteten och frågan om undervisningsväsendet vid våra allmänna läroverk stå i ett ganska nära samband med hvarandra, är ju klart, och jag tager derföre för gifvet, att en komité, som får till uppgift att behandla den senare frågan, också tager den förra i skärskådande.

Hvad särskildt angår andra punkten i Utskottets betänkande, der Utskottet verkligen icke tillstyrkt annat än hvad motionären begär, synes det vara alldeles klart, att Riksdagen icke bör aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t, då Kongl. Maj:t redan vidtagit de åtgärder, motionen åsyftar. Förhållandet är nemligen, att filosofie kandidat-examen är att i vissa fall betrakta såsom en förberedande examen för filosofie licentiat-examen, och såsom sådan uppfattas den också af de myndigheter, som yttrat sig i frågan, såsom t. ex. särskildt af matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Upsala universitet.

Då jag således icke kan finna, att en fullkomligt klar och bestämd uppfattning af denna fråga inom Utskottet gjort sig gällande, och icke heller tror, att enighet och klarhet inom Kammaren kunna uppnås, och då derjemte behovet af en skrivelse till Kongl. Maj:t i frågan synes mig genom de åtgärder, Kongl. Maj:t vidtagit, redan vara tillgodosedt, så tager jag mig friheten hos Herr Talmannen hemställa om proposition å afslag å Utskottets förslag i så väl första som andra momentet.

Herr Rundgren: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med den föregående talaren, då jag kommer till alldeles samma resultat som han och i öfrigt anser, att man i frågans närvarande stadium icke bör vidlyftigt yttra sig. Det är nemligen klart, att då, utan tvifvel på föranledande af Andra Kammarens ordande under föregående riksdagar i läroverksfrågan, Kongl. Maj:t tagit initiativ och från vederbörande myndigheter infordrat utlåtande, det skulle vara minst sagdt indelikat från Riksdagens sida att redan på förhand, innan ännu alla de hufvudsakliga utlåtandena inkommit, fatta sitt beslut. Såsom den föregående talaren redan anmärkt, innehåller den skrivelse, som Kongl. Maj:t aflåtit till kanslersembetet, icke allenast alldeles detsamma, som i denna första punkt förekommer, utan der finnes äfven intagen den brännande frågan i afseende på insigter i klassiska språk. Jag tror mig derföre icke behöfva vidare än omförmäla dessa förhållanden för att antaga, att Andra Kammaren icke gerna kan bifalla den första punkten, då Kongl. Maj:t tagit ett initiativ alldeles likartadt med Utskottets förslag.

Hvad beträffar den andra punkten, nemligen den som rörer filosofie kandidat-examen, så eger, såsom den föregående talaren sagt, samma förhållande rum i den händelse man betraktar filosofie kandidat-examen såsom en preliminärexamen för filosofie licentiat-examen.

Den är likväl i sitt nuvarande skick icke blott en preliminärexamen för licentiaten, utan jemväl en fristående examen, hvilken berättigar till befordran såsom adjunkt eller kollega vid läroverken. Denna fråga har således en annan sida än frågan om de öfriga preliminärexamina. Hvad nu beträffar filosofie kandidat-examen såsom en förberedande examen för licentiatexamen, så anser jag, att denna förstnämnda examen ännu mycket mindre än de andra preliminärexamina bör kunna borttagas. Det är nemligen tydligt, att med licentiatexamen är afsedt, att de personer, som vilja egna sig åt den högre vetenskapen, skola undergå densamma. Då är det den stora frågan, huruvida det är någonting eftersträfvansvärdt för den vetenskapliga bildningen att förvandla universitetsexamina endast till ett slags fackexamina eller, med andra ord, huruvida det för samma bildning är eftersträfvansvärdt, att studierna vid universiteten bedrifvas såsom fackstudier, utan den humanistiska grund, hvilken bör läggas genom filosofie kandidat-examen. Hvad den medicinska fakulteten i Upsala yttrat i afseende på omöjligheten att borttaga preliminärexamen för blifvande läkare, det är så väl sagt och kan så väl tillämpas äfven i afseende på filosofie licentiat-examen, att jag ej tror mig behöfva vidlyftigare utveckla denna sak än att hänvisa till detta betänkande. Att för öfrigt nu, då Kongl. Maj:t i och för denna fråga infordrat yttranden från de auktoriteter, hvilka väl böra kunna anses fatta saken någorlunda klart, åtminstone klarare än pluraliteten inom Andra Kammaren, från Kammararens sida en opinionsyttring afgifves, den der skall för Kongl. Maj:t utpeka, i hvilken riktning han bör gå, anser jag för min del icke vara Kammararen värdigt, åtminstone anser jag det ej vara mig värdigt. Mitt yrkande är således att både punkten 1 och punkten 2 i Utskottets betänkande afslås.

Herr Dickson: Herr Talman! Det må väl höra till undantagen, att ett utskottsbetänkande kan anses såsom en underhållande och angenäm lektyr, men jag måste verkligen medgifva, att jag med största nöje och tillfredsställelse genomläst detta utskottsbetänkande, och det icke blott med hänsyn till det formella i uppställningen, utan äfven med hänsyn till de enligt mitt förmenande ganska sunda åsigter, som i Utskottets betänkande framstälts och i hvilka jag till alla delar instämmer. Jag kommer således att, i motsats till de två föregående talarne, hemställa om bifall till Utskottets förslag. Föreliggande utskottsbetänkande skiljer sig i högst väsentlig grad från det betänkande, som — om jag så må kalla det — vårt undervisningsutskott vid förra riksdagen afgaf, ty det utgick från bestämda förutsättningar i afseende på undervisningsväsendet, hvilka jag för min enskilda del icke kunde gilla. Jag ansåg mig icke heller fullt kompetent att bedöma dessa förutsättningar och ansåg det vara i högsta grad orätt, att Kammararen skulle på grund af dem göra framställning till Kongl. Maj:t om en på vissa, bestämda grunder i afseende på de klassiska språkens studium fotad omorganisation af de

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

*Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.*

(Forts.)

allmänna elementarläroverken. Det nu föreliggande betänkandet innehåller icke några sådana förutsättningar. Jag vill alls icke yttra mig om de klassiska språkens större eller mindre nödvändighet, ty, som jag förut sagt, så anser jag icke mig och icke heller denna Kammare kompetent att bedöma den saken. Jag tror dock att det vore den största olycka för hela vårt undervisningsväsende, om det skulle vara beroende på möjliga åsikter inom representationen. De kunna svigta och ändras år från år, och då det är nödvändigt att stadga och ordning råda i vårt undervisningsväsende, är det af vikt, att undervisningsväsendet icke underkastas möjliga skiftningar inom Riksdagen.

Jag tror, i likhet med Utskottet, att vårt undervisningsväsende i allmänhet lider af det felet, att det är för många examina, och att man för mycket utsträcker mångläsningen. Följden deraf blifver, att man — för att begagna ett engelskt talesätt — bildar lärlingar i alla yrken utan att på samma gång bilda mästare i något. Ju mera vetenskaperna utveckla sig — och de göra det raskt i vår tid — desto mera klart och tydligt framställer sig för mig nödvändigheten af, att speciella fackstudier ega rum, och att man omöjliggen hos en hvar, som idkar studium af en vetenskap, kan, såsom förut varit fallet, förutsätta om också blott en ytlig kännedom om alla de andra. Jag tror att det är vida viktigare att den, som studerar en vetenskap, går till grund och botten med den och förstår den fullständigt, än att han får en ytlig kännedom om andra vetenskaper. Jag gillar det föreliggande förslaget just därför, att Riksdagen genom detsamma icke uttrycker någon bestämd åsigt om huru vårt undervisningsväsende skall ordnas, eller någon önskan, att vissa examina måtte borttagas och vissa examina kvarstå. Förslaget innehåller nemligen blott en framställning, att Kongl. Maj:t ville taga detta i öfvervägande och tillse, i hvad mån de så kallade preliminär-examina kunna inskränkas eller upphävas. Jag för min del anser, att de skulle i väsentlig mån kunna inskränkas, om också icke helt och hållet upphävas; och i likhet med den förste talaren tror jag, att om vårt elementarundervisningsväsende blefve ordnad på ett ändamålsenligt sätt, så skulle behovet af preliminär-examina vid universiteten i betydlig grad minskas, ty jag tror, att man borde kunna ställa den fordran på elementarläroverken, att när de derifrån utrusta en alumn med mogenhetsbetyg, så borde denne hafva så pass mycken humanistisk bildning, att han genast kunde börja studera den vetenskapliga branche, åt hvilken han vill egna sig vid universitetet. Jag medgifver visserligen, att en preliminär-examen möjligen kan behövas vid vissa studier, t. ex. vid de medicinska; men äfven en del af de ämnen, som nu ingå i den medico-filosofiska examen, skulle enligt min åsigt kunna förläggas till sjelfva fakultets-examina och således icke behöva ingå i en preliminär-examen.

Jag kan, i likhet med den förste talaren, icke underlåta att finna, att Utskottet i sina förslag gått något längre, än motionären åsyftat,

och deri inlagt något, som han aldrig talat om, nemligen omorganisationen af elementarläroverken. För min del anser jag dock detta såsom en förtjänst i betänkanDET. Jag tror nemligen, att hela frågan om undervisningsväsendets ordnande måste tagas i ett sammanhang, så att den högre universitetsbildningen och den lägre elementarbildningen komma att stå i samband med hvarandra, Ändringar och organisationer derinom måste utgöra en enda hel organisation, och därför anser jag att Utskottet handlat ganska välbetänkt, när Utskottet i sjelfva klämman påpekat denna omständighet.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Jag har också en särskild orsak att vara belåten med, att frågan om elementarläroverkens omorganisation blifvit i betänkanDET omnämnd. Som herrarne torde erinna sig, har under denna riksdag vid förslag om reglering af lönerna för lärarne vid elementarläroverken äfven varit framhållen nödvändigheten af en dylik omorganisation, och man har till och med velat göra densamma till ett vilkor för löneregleringen för elementarlärarne. Genom ett antagande af Utskottets föreliggande förslag skulle man, synes mig, i viss grad hafva gått denna uttalade önskan till mötes; och jag får således, just i motsats till de två föregående talarne, och då jag till alla delar gillar de af Utskottet i dess betänkande framlagda motiv, vördsamt anhålla om bifall till en början till första punkten af Utskottets förslag.

Herr Hedlund: Då jag genom att nu begära ordet i viss mån går motionären och Utskottets ordförande i förväg, sker det endast därför, att det må stå mig öppet att, innan de komma till ordet, för att besvara redan gjorda och möjligen blifvande anmärkningar, framhålla ett par synpunkter, hvilka icke direkt finnas uttryckta i motionen eller utskottsbetänkanDET, men dock hafva med den föreliggande frågan ett nära sammanhang.

Först ber jag att få rigta anmärkning gent emot de båda föregående talarne, hvilka framkastade frågan, om det är nödvändigt eller, såsom en af dem uttryckte sig, värdigt att Riksdagen nu afåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t, när man har anledning tro, att Kongl. Maj:t sjelf kommer att upptaga frågan genom att öfverlemna den till en särskild, för ändamålet tillsatt komité, hvilken man föreställer sig skulle komma att behandla icke blott frågor rörande undervisningsväsendet vid våra allmänna elementarläroverk, utan äfven frågan om de förberedande universitetsexamina. Denna fråga skulle jag anse befogad, derest det icke nu gälde att uttala en opinion från Riksdagens sida; och att denna opinion uttalas, kan jag icke anse opåkalladt. Men, säger man häremot, är verklig Riksdagen och speciellt Andra Kammaren befogad att afgifva en sådan opinion i en fråga, som ingår i enskildheter, hvori åtminstone flertalet af denna Kammares ledamöter näppeligen kan hafva inträngt? Dervid ber jag att få anmärka, att frågan visserligen ingår i enskildheter, men dessa enskildheter hafva också vissa allmänna — principiella och

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

praktiska — synpunkter, för hvilkas bedömande man icke behöfver vara en lärd man, utan kan vara äfven icke-lärd, såsom jag och mången med mig. Det är i så fall ganska godt, om ett meningsutbyte här kan ega rum och en opinion komma att uttalas, vägledande för regeringen, hvilken hon nog icke skall försmå att taga del af, äfven om vi ännu icke hafva den glädjen att se Herr Ecklesiastikministern närvarande vid vår öfverläggning. För min del skall jag vara med om hvad form som helst man må välja i afseende på beslutet, blott det leder derhän, att en klar opinion blifver uttalad från Kammarens sida; och den hoppas jag skall blifva i enlighet med hvad Utskottet föreslagit.

Hvad nu sjelfva frågan om preliminärexamina angår, skall jag be att få påpeka en omständighet, som jag icke sett vidrörd i motionen eller Utskottets betänkande, eller hvad dessa preliminärexamina egentligen äro. Faktiskt är, såsom vi alla veta, preliminärexamen en examen, som är lagd före vissa högre fakultetsexamina, och hvilken hvar och en måste taga, innan han får taga dessa högre examina. Men frågar man nu efter nödvändigheten af en sådan förberedande examen, får man det svaret, att den senare skulle vara vilkor för förmågan att taga den högre examen. Jag kan nu icke rätt formulera argumentationen, men i den riktningen måste den gå. Detta argument skulle ock ega giltighet, så vida studierna vid våra universitet vore ordnade i bestämda lärokurser, d. v. s. så vida lärjungarne i de olika fakulteterna fingo för sig uppställda vissa lägre och högre lärokurser, hvilka de icke kunde följa med, derest de icke förut inhämtat ett visst kunskapsmått. Men undervisningen vid våra universitet är ej byggd på denna basis. Hvarje student, som kommer dit, och skaffar sig böcker, sitter med dem på sin studerkammare och läser, om han vill, och låter bli, om han vill; ligger vid universitetet ett år, om han vill, eller trettio år, om han det vill. Några bestämda obligatoriska lärokurser finnas mig veterligen icke vid universitetet, men der finnas sådana frivilliga mot särskild betalning, eller de så kallade kollegierna. Då frågas, hvad rör det universitetsexaminatorerne, om jag tagit en preliminär examen innan jag anmäler mig för att taga en högre examen? Det må väl vara nog för dem att pröfva mig, om jag kan mina ämnen. Om en juridisk professor t. ex. pröfvar mig i romersk rätt, så må han taga fram denna rätt på latin, och om han finner, att jag icke kan det latin, som är nödvändigt, säger han: du kan ej läsa din romerska rätt på latin; du får baklexa. På samma sätt med de medicinska examina. Icke kan jag finna, att en medicine professor behöfver fråga: har du läst den eller den latinska grammatikan, min unge vän, har du skrivit latin och fått approbatur? Den saken måste vara för examinatorn alldeles likgiltig, blott tentanden kan *det* latin, som hans medicinska studier påkalla.

Jag kan förstå, att förberedande examina måste finnas t. ex. vid Marieberg, der man har bestämda lärokurser och man, för

att kunna följa med i dessa kurser, måste ega ett bestämdt kunskapsmått. Detta kan jag förstå; men vid akademien gäller i detta fall endast att taga en examen, och då kan jag icke förstå, hvarför man uppställt sådana fordringar. Såsom god fosterlandsvän och vän af både allmän och vetenskaplig bildning, men framför allt såsom vän af den fackkunskap, som fordras för att väl fylla ett värf i det praktiska lifvet, har jag för min del hyst verkliga bekymmer därför, att dessa lärokurser äro för långa, så att ungdomen kommer för sent ut i lifvet. Först har lärjungen att genomgå lärokurserna vid elementarläroverket, så att han blir af ganska stadgad ålder, vanligen omkring 20 år, innan han kommer till universitetet, vid hvilken ålder mången förut tog graden i Upsala. Näväl, nu för tiden kommer han vid 20 års ålder med långt skägg till universitetet; der får han börja med att läsa på en preliminärexamen. Nu antager jag, att han har böjelse för att blifva jurist, läkare eller prest; och han hoppas då att vid sin ankomst till universitetet genast få börja att läsa de ämnen, som ligga i hans håg, men det får han icke, utan han måste först taga en förberedande examen, för att få allmän bildning, visserligen med någon rigtning åt det håll hans studier sedermera skola gå. Om han är snäll, tager han denna förberedande examen på 3 à 4 år, annars kan han taga den på 10 år eller ännu flera. Först derefter får han börja sina fackstudier. Kommer han nu till den medicinska fakulteten, så är det fallet, att der ofta inrättas nya professurer, och med hvarje nytt anslag till professurer ökar man jemväl studietiden med ytterligare ungefär ett halft år, ty hvarje professor vill naturligtvis drifva sitt ämne så långt som möjligt. Sedan den unge mannen nu äntligen slutat de teoretiska studierna, får han börja med de praktiska, och han utgår derefter till det praktiska lifvet med icke blott mörkt, utan kanske ock gråsprängdt skägg. Så hörde jag helt nyligen, att en af mina bekanta, en ung man, nu vid 36 års ålder snart skall taga sin medicine licentiat-examen. Och ej underligt att han dröjt så länge. Man såg ej länge sedan hos en ung man, som skulle taga medicine kandidat-examen, en väldig hög af böcker liggande på hans golf, hvilket föranledde frågan: kan någon verkligen gå igenom alla dessa luntor? »Jag har lika mycket till, som jag måste kunna», svarade han. Det må visserligen vara bra att hafva inhemtat detta teoretiska vetande, men för min del tror jag svenska läkarecorpsen gör sig skyldig till litet själfberöm, då den anser, att dessa böcker göra, att läkarekonsten står högt inom vårt land. Det må vara sant, då det gäller medicinsk *vetenskap*, men medicinen är ej blott vetenskap, utan ock *konst*. Jag undrar, hvilken man skulle helst anlita, om man komme i valet, antingen en 30 år gammal amerikansk läkare, som i 3 år idkat teoretiska studier och haft 7 års praktik, eller en svensk läkare, som under 10 år idkat teoretiska studier, men aldrig haft någon praktik; jag tror, att jag föredroge amerikanaren. Det är emellertid den omständigheten, att dessa

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

preliminärexamina fördröja inträdet i det praktiska lifvet, som tillkommer såsom ett nytt skäl till de goda motiv, Utskottet för sitt förslag anført.

(Forts.) Man har vidare sagt, att dessa preliminärexamina måste finnas, derför att elementarläroverket, trots all den utveckling och det rågade mått af kunskaper, som genom dess lärokurser vinnas, icke kan uppfylla allt hvad som fordras, för att sedan vid universitetet kunna idka fackstudier. För min del vet jag icke hvad som kan hindra mig att vid universitetet lära det, som brister i elementarundervisningen; men jag har också i detta fall en enskild åsigt, som, då den afviker från nuvarande systemet, jag icke kan hoppas att vederbörande skola fästa mycket afseende vid, men hvilken jag dock icke vill underlåta att i sammanhang härmed uttala. Det är allmänt känt, hurusom elementarläroverkets spetsar, d. v. s. sjunde klassen, äro i allmänhet mycket tunna både på den reala och den klassiska linien. Der äro nemligen ej sällan endast 4 à 5 lärjungar i hvar och en af sjunde klassens afdelningar, hvilket gör, att desse lärjungars studier blifva staten ganska dyrbara. För många har ock dermed inträdet i annan verkningskrets — flera hundra lärjungar hafva klokt nog lemnat skolan, innan de genomgått sjunde afdelningen — blifvit fördröjd. Om det nu endast gälde inträde vid universitetet, och de i den sjunde klassen af elementarläroverket förvärfvade kunskaperna helt och hållet kunde tillgodogöras, så skulle jag icke säga mycket derom; men nu är fallet, att en mängd unge män vilja absolvera maturitetsexamen, för att sedan gå ut i det praktiska lifvet, och för dem blir detta uppskof ofta rätt menligt, enär en yngling, som redan kommit öfver åldern af 17 à 18 år, icke gerna sköter underordnade befattningar på ett kontor eller i ett praktiskt yrke. För den skull tror jag, att det vore ekonomiskt riktigt och nyttigt för ungdomen, att man afskure dessa två högsta klasser från allmänna läroverken för att flytta dem till universiteten, icke som en ny gemensam skolklass, utan som ett sammanhängande system af lärokurser, hvilka borde vara obligatoriska och tvååriga, med en viss valfrihet i afseende å läroämnen, allt efter som man ämnade ingå i teologiska, juridiska eller medicinska fakulteten. Då kunde den unge studenten icke, som nu, från början lägga sig på sin kanumare och studera godtyckligt, eller kanske ett par år hufvudsakligen sköta sina »studier» på konditorier, såsom erfarenheten visar att det hittills ofta gått till, utan han blefve genast tvungen att genomgå en bestämd lärokurs utan åtnjutande af denna s. k. »akademiska frihet». Och det behöfde väl icke vara svårare för unge män om 17 år, som utgå från de allmänna läroverken, att underkasta sig ett sådant tvång, än det nu är för studenten att genomgå en kurs vid Karlberg och sedermera å nyo en obligatorisk kurs vid Marieberg. I Amerika har man heller icke någon föreställning om den svenska akademiska friheten, utan der genomgår studenten obligatoriska lärokurser, ehuru med valfrihet af läroäm-

nen. Vid universitetet der skall studenten 3 timmar om dagen bevista föreläsningar och 5 timmar läsa hemma, och professorerna gå omkring och besöka den studerande och kontrollera hans studier. Införandet här af något i den riktningen skulle väl uppröra den ungdomliga frihetskänslan, och pappor och mammor skulle instämma i ropet: hvad är detta för ett despotiskt tillstånd! Välan, jag vill icke gå så långt, men det kan väl dock icke anses vara för mycket begärdt, att då de två år, som skulle tillbringas under skolans tvång, flyttades till universitetet, lärjungarna mötte en obligatorisk kurs med valfrihet, i stället för den obegränsade, okontrollerade friheten. Den, som då icke medhunnit denna kurs på två år, finge sluta, dock med samma rätt för honom, som för dem som misslyckats vid Marieberg, att få ännu en gång gå igenom samma kurs. På detta vis kunde icke personer gå och gälla för studenter vid 50 till 60 års ålder. Jag har velat omnämma detta mitt förslag med hänsyn till det sammanhang, hvaruti elementarläroverken stå till universitetet, och då jag tror, att godkänd afgangsexamen från denna lärokurs skulle vara en tillräcklig preliminärexamen, så att specialstudierna kunde derefter omedelbart följa, och det vid en ålder af omkring 20 år. Jag har, som sagdt, velat till den kraft och verkan, det hafva kan, påpeka detta förhållande, för den händelse en blifvande komité eller några andra skulle finna detsamma förtjent af någon uppmärksamhet.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

I afseende å utskottsbetänkandet i öfrigt vill jag blott nämna, att det varit med nöje jag sett, att denna fråga om latinets undanträngande ingått från det allmänna »sunda förnuftets» uppfattning äfven i den lärda uppfattningen. Härmed har jag ingalunda velat säga, att den lärda uppfattningen är främmande för »det sunda förnuftet», utan blott uttrycka, att med fackkunskapen följer så lätt frestelsen att fastna i ett visst föreställningssätt, ett förhållande, som låg till grund för den gamle professor Elias Fries' ofta åberopade yttrande, att ingen institution reformerar sig själf. Jag säger, att jag gläder mig, att denna det sunda omdömet uppfattning fått inträde vid universitetet, såsom man finner af åtskilliga af de utaf myndigheterna afgifna yttrandena, der hänsyn blifvit tagen just till betydelsen af detta latin, som utgör en stötesten, hvilken skiljer landets bildningsvänner i två läger. Jag vill nu icke för närvarande ingå i denna latinstrid, men ber endast, då jag hört, att efter mig ordet begärts af en ledamot af Upsala universitet, som tillhör den juridiska fakulteten och är en framstående och kraftig exponent för denna fakultet, få nämna, att, då man velat göra gällande, att latin är af så hufvudsaklig vigt för studium af juridik, att man ansett det böra bibehållas i preliminärexamen för den högre juridiska examen, dervid man särskildt tagit hänsyn till studiet af den romerska rätten, det ej kan vara ur vägen att erinra om det egendomliga förhållandet med vår svenska lag, att den mer än någon annan europeisk lag stödjer sig på den gamla germaniska och nordiska rätten.

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

Det oakadt har man, så vidt jag vet, icke uppställt såsom vilkor för rätt att taga juridisk examen att lära känna det språk, på hvilket de gamla landskapslagarne äro skrifne, ehuru väl studium af dessa gamle lagar ingår i juris kandidaten; utan man har ansett att hvar och en, som vill läsa desse lagar, äfven bör lära sig det språk, som erfordras för deras läsning. Det har derföre förundrat mig, hvarför man icke infört äfven det fornnordiska språket eller de gamla landskapslagarnes språk i preliminärexamen, på samma grund som latinet. Bådadera språken borde väl deri införas med lika mycken eller lika liten giltighet. Skall jag lära mig landskapslagarne, måste jag lära mig det språk, på hvilket de äro affattade, och skall jag lära mig romersk rätt, måste jag naturligtvis kunna latin.

Nu har man visserligen hört sägas, att latinet är det språk, som bäst lämpar sig såsom grundläggande, och att det derföre skulle såsom bildningsmedel vara viktigare än andra läroämnen. Det är icke nog att vara en kunnig fackman, man skall, säger man, äfven vara en bildad man; och många säga: vi vilja icke taga in i vårt yrke en person, som icke har hög allmän bildning. Jag svarar då: bekymren eder icke derom, låt i det fallet hvar och en sköta sig sjelf, och framför allt förblanda icke ett visst kunskapsmått med bildning.

Jag är lifligt öfvertygad om, att vid universiteten lika väl som vid elementarläroverken behöfves en reform, hvars ändamål bör vara att icke utvidga utan snarare sammandraga de olika kunskapskurserna. Dessutom bör icke en person, då han går ut i världen, tänka att allting skall vara fullgjordt, då han lemnar universitetet. Går han ut i lifvet med ett icke slappadt kunskapsbegär, så fortsätter han naturligtvis att studera; men har hans kunskapsbegär blifvit förqväfdt genom den af öfverdrifna fordringar framkallade långa lexläsningen, så kan det hända, att han *icke* fortsätter sina studier, åtminstone icke med samma kraft som förut; och man har således för vetenskapen icke vunnit något, utan tvärtom förlorat genom dessa fordringar.

Jag är — vare det sagdt till slut — för min del glad öfver, både att denna motion blifvit väckt och att ett betänkande kommit från Utskottet i den anda, som skett.

Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets utlåtande.

Herr Blomberg: Jag anhåller att få instämman med de två förste ärade talarne och kommer således att yrka afslag å Utskottets förslag. Jag har från flera håll hört uttalas, att de preliminära examina i allmänhet sammanhånga med och äro beroende af elementarläroverkens organisation. Om man kan uttala en önskan om att dessa preliminärexamina skola försvinna eller förenklas, så kunde man väl med samma skäl uttala den förhoppning, att undervisningen

vid elementarläroverken blefve så ordnad, att dessa preliminärexamina blefve öfverflödiga. För min del tror jag dock att det vore en skadlig önskan. En föregående talare sade, att nu för tiden icke så få lärjungar genomgå läroverken utan tanke på att sedermera idka akademiska studier, och att de gjorde det endast i afsigt att egna sig åt andra lefnadsbanor. Jag hyser den förhoppning, att denna företeelse måtte blifva allt vanligare. Men om så är, synes det mig vara tydligt, att man vid ordnandet af skolundervisningen och särskildt vid bestämmandet af fordringarna för afgangsexamen icke bör taga allt för ensidig hänsyn till det behof, som nu finnes just för de lärjungar, som skola egna sig åt akademiska studier. Om nu elementarläroverken underginge en förändring i denna rigtning, är det klart, att just derigenom preliminärexamina skulle blifva ännu mera af behofvet påkallade än hvad de förut varit. Det synes mig derföre ännu icke vara tid att uttala en önskan om borttagandet af dessa preliminärexamina, då just frågan om elementarläroverkens omorganisation är å bane, och man ännu icke vet, huruvida icke denna omorganisation möjligen kommer att gå i motsatt rigtning mot hvad i denna fråga här har uttalats.

Vid den andra punkten i betänkandet är det en sak, som jag icke har fullt klar för mig. Det är i fråga om villkoren för rätt att aflägga filosofie-licentiat, hvilket åter beror på, huru man skall tänka sig den kompetens, denna examen skulle medföra. Då ingenting derom här yttrats, är väl meningen, att den skulle lemna samma kompetens som hittills t. ex. till lärarebefattningar vid universiteten, till lektorsbeställningar m. m. Under en sådan förutsättning anser jag för min del, att ett uttalande i den föreslagna rigtningen vore ganska olämpligt. Om en lagstiftning af sådan beskaffenhet tillkomme, så skulle man få åtskilliga lektorer vid läroverken, hvilka i allenast ett par ämnen hade större kunskaper än de hade, då de sjelfve lemnade elementarläroverket. Detta förhållande skulle enligt mitt förmenande medföra åtskilliga olägenheter, och den icke minst stora vore den, att dessa ensidigt bildade män hade en större frestelse än andra att ensidigt lägga an på att lärjungarne skulle drifva deras ämnen, med förbigående af öfriga, som de äfven hade behof af att studera. Vid en skola bör en sådan ensidighet icke göra sig gällande. Om man anser, att licentiatexamen fortfarande skall medföra samma kompetens som hittills, anser jag att en önskan om afskaffande af filosofie kandidat-examen såsom förberedande examen för filosofie licentiat-examen icke bör uttalas. Deremot finnes det i andra punkten något annat, för hvilket jag för min del vore mycket benägen, nemligen för uttalande af en önskan, att icke blott filosofie licentiat- utan äfven filosofie kandidat-examen finge afläggas af den, som tagit godkänd mogenhetsexamen, vare sig på den klassiska eller på den reala linien. Emellertid torde det icke vara skäl att utbryta *detta* ur frågan i sin helhet, och jag tager mig derföre friheten yrka afslag å betänkandet i dess helhet.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

*Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.*

(Porta.)

Herr Herslow:

Herr Rydin: I likhet med åtskilliga talare, som förut yttrat sig, anser jag, att på frågans nuvarande ståndpunkt det icke är skäl att Riksdagen ingår med någon skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, då Kongl. Maj:t redan sjelf tagit initiativ i frågan och afvaktar utlåtanden deri från universiteten, konsistorier och kanslersambetet. Om man dessutom går igenom dessa särskilda utlåtanden, som redan afgifvits, så finner man, att Kongl. Maj:t sjelf gjort det till sin pligt att efter inhemtandet af dessa utlåtanden just besvara den af det Tillfälliga Utskottet framställda frågan, nemligen huru och i hvad mån preliminärexamina må kunna borttagas eller inskränkas, och huru en omorganisation måtte kunna ske af såväl filosofie kandidat- som licentiat-examen, eller huruvida den nuvarande tvådelningen må kunna upphöra och i stället en enda filosofisk examen afläggas.

Om man går igenom detta betänkande och den i ämnet afgifna motionen, så uppstår den frågan: hvad är det egentligen man åsyftar? Jo, man åsyftar detsamma, som Herr Hedlund i sitt yttrande framhållit, nemligen att kunna koncentrera studierna, så att de kunna absolveras på kortare tid än nu är fallet. Då möter åter en annan fråga: äro preliminärexamina egnade att förkorta studierna eller äro de egnade att förlänga dem? Talaren på göteborgsbanken har fäst uppmärksamheten derå, att det inom den medicinska fakulteten vore att befara, att kurserna hvart halfår ökades. Jag har någon erfarenhet af förhållandet inom den juridiska fakulteten, och jag har funnit, att kurserna inom denna fakultet väsentligen ökats. Jag och mina kamrater hafva mycket funderat på, huru man skulle kunna koncentrera studierna inom den juridiska fakulteten så, att å ena sidan de viktigaste af de särskilda juridiska lärosatserna togos upp och å andra sidan de mindre viktiga bortföllö. Det är en ganska svår fråga att lösa. Men säkert är, att, om under nuvarande förhållanden preliminärexamina skulle borttagas, det vore att befara, att, såsom talaren på norrlandsbanken äfven nämnde, studierna skulle blifva ensidiga och kanske än svårare fackstudier än nu är fallet samt komma att upptaga mera tid än som nu åtgår för dessa studier jemte den förberedande preliminärexamen. Ty vore denna senare examen borta och kvarstode allenast fackstudierna, så skulle den ene läraren täfla med den andre om att i sitt ämne drifva upp fordringarna och studierna så långt som möjligt. Detta vore äfven betänkligt; och således hafva vi att göra oss den frågan: vinnes det egentligen någon tid dermed, att man afskaffar preliminärexamina, vålla dessa examina någon ökning i studietiden, eller har man att befara precis detsamma af fackstudierna? Nu frågar den ärade talaren på göteborgsbanken: hvad tjena preliminärexamina till? Jag är af den åsigten — och deruti instämmer jag med Utskottet — att, om läroverken vore så ordnade, att studierna koncentrerades något mera på vissa ämnen, man lättare skulle kunna undvara pre-

liminärexamina. I Preussen till exempel finnes icke någon preliminärexamen, som man behöfver aflägga, innan man får egna sig åt särskilda fackstudier. Men detta beror derpå, att studier i läroverken derstädes bedrifvas på ett sådant sätt, att ynglingen derifrån utträder mogen. Han har fått kärlek och håg för vetandet, och han har erhållit en utbildning, som gör det lätt för honom att kasta sig in i hvilka fackstudier som helst. Hos oss har man deremot den erfarenheten, att, när en student kommer till Upsala, han icke vet, hvad han skall göra. Vid sådant förhållande är det för honom af stor vigt och betydelse, att det finnes en preliminärexamen, i hvilken han, på sätt talaren på göteborgsbänken riktigt nämnde, kan koncentrera sina skolstudier och tillöka sina kunskaper inom ett visst fält samt derigenom bereda sig till sjelfstudium, som gör, att, när han sedan kommer till fackstudierna, han kan lättare fullborda dessa. Den, som är lexläsare i skolan och fortfarande är lexläsare i preliminärexamen, blir också lexläsare i fackstudierna. Många bland dem, som tagaamina, äro så beskaffade lexläsare: och detta lär icke kunna afskaffas genom borttagande af preliminärexamina, ty lexläsandet beror icke på sjelfva beskaffenheten af en examen, utan på det sätt, hvarpå man vill använda denna examen. Studerar man deremot af intresse för vetandet, så går det mycket lätt att expediera en preliminärexamen. Jag vet fall, då den juridisk-filosofiska examen expedierats på en termin, och många gånger har den aflagts på ett år, ehuru kursen i allmänhet är tvåårig. Inom fakulteterna har man gjort mycket för att inskränka eller underlätta preliminärexamina, och, såsom man finner af detta betänkande, hafva fakulteterna äfven i den riktningen afgifvit förslag.

Såväl motionären som Herr Hedlund och, såsom jag tror, äfven Utskottet hafva framhållit, att man sedermera kan förskaffa sig insigter i de ämnen, som man förut försummat i skolan. Herr Hedlund nämnde, att, om man tenderade för en juridisk examen och icke kunde latin, man finge stå sitt kast och blifva tillbakaskickad. Derför kunde man studera latin på samma sätt som nu fornsvenska. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på, att det är ganska lätt att studera fornsvenskan, då man redan har någon öfning i språks behandling, och att fornsvenskan icke är så svår som latini. Jag har mig bekant flera vetenskapligt bildade personer, som på det högsta beklagat sig öfver, att de för sina studiers skull blifvit föranledda att lära sig grekiska språket på gamla dagar, och att detta onödigt upptagit lång tid, som, om de i ungdomen fått lära sig grekiska språket, kunnat besparas för studierna af vetenskaperna. Skulle latinet upphöra att fordras såsom villkor för juridiska vetenskapliga studiers idkande, så skulle ersättandet af denna brist för hvarje samvetsgrann student fordra lång tid; jag påminner mig, huruledes en studiekamrat, då han sysselsatte sig med studiet af den gamla missgerningsbalken och kom till 4 § i 1 kap., den paragraf, der det stadgades straff för affall från vår rena evan-

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

geliska lära, höll på ett och ett fjerdedels år med att studera hvad som förstås med den rena evangeliska läran. För att visa vigten deraf, att de nödvändiga hjälpvetenskaperna i förväg studeras, vill jag taga ett annat exempel. Den irade representanten från Göteborg känner lika väl som jag, hurusom, enligt hvad som stått att läsa i norska tidningar, de medicine studerandena i Kristiania, i hvilkas förberedande kurs fysik icke ingår, hos undervisningsdepartementet begärt, att dem måtte beredas tillfälle att få särskild undervisning i detta ämne. Häre ser man blott ett ytterligare bevis på önskligheten, för att icke säga nödvändigheten af, att de för de särskilda fackstudierna erforderliga allmänna bildningsämnen äro något så när undangiorda, innan fackstudierna börja.

Men jag vill fästa uppmärksamheten på något, som äfven framgår af Utskottets resonnement, nemligen att man tyckts föreställa sig, att det ligger i universitetets intresse att öka preliminärexamina samt gifva dem en större betydelse än de förtjena. Förhållandet är dock alldeles motsatt. Den medico-filosofiska examen är för flera år sedan inskränkt till några få ämnen. Likaså är förslag af fakulteten sedan 1874 väckt om förenkling af den juridisk-filosofiska. Och hvad beträffar den teologisk-filosofiska examen, hvilken är ny, så anser jag, oafsedt den inskränkning, som egt rum vid läroverken i afseende å studiet af grekiska och hebreiska språken, det vara af vikt, att de, som söka inträde i teologisk fakultet, erhålla en större allmän bildning än den torftiga — jag säger den torftiga — som består i skolan enkannerligen i historia och filosofisk propedeutik — behofvet af större kunskap i det senare ämnet erkännes dock af Utskottet — och aflägga prof på vederbörliga preliminära kunskaper, så att de icke äro alldeles bortkomna, då de skola inlåta sig på de teologiska studierna. Ja, jag går så långt, att jag anser det vara bättre att något litet inskränka de teologiska studierna än att knappa af på sådana ämnen, som fordras för att kunna få en större allmän bildning.

Beträffande hvad Herr Hedlund nämnt om den långa tid, som skulle åtgå för de respektive examinas afläggande, samt om de »skägg», som skulle förekomma bland läroverkens alumner, så må jag säga, att, hur många gånger jag än varit examensvittne i Upsala katedralskola, jag dock aldrig upptäckt något »skägg» bland lärjungarne, utan att tvärtom deras ålder vid utträdet ur skolan vanligtvis varit 18, 19 år.

Jag vill nu i korthet redogöra för den tid ett par olika examenskurser fordra. Vänder jag mig då först till juris-kandidat-examen, så tager en yngling, med god flit och goda skolstudier, den förberedande juridisk-filosofiska examen på ett år och aflägger sedermera efter fyra och ett halft år kandidatexamen; det vill säga hela kursen är afslutad på $5\frac{1}{2}$ år. Examinanden har då ännu icke upplefvat 25 år eller den ålder då tingsmyndigheten inträder; och vid sådant förhållande bör det väl icke kunna vara något skäl till klagan i

detta afseende. Ungefär det samma är förhållandet med den medicine studeranden. Han tager den medicinsk-filosofiska examen på ett år, till och med på en termin, beroende på skolkunskapernas grundlighet. Och blir det sedan som sig bör rangeradt med läsning, handledning och öfningar, kan efter loppet af fyra år kandidatexamen afläggas; men då måste det också anordnas så att öfningar och studier gå in i hvarandra. Kommer så turen att aflägga medicine licentiatexamen, och för detta ändamål är den studerande helt och hållet hänvisad till de praktiska öfningarna, med ett ord står på samma punkt, som, enligt hvad Herr Hedlund nyss påpekade, de amerikanska läkareämnena befinna sig, då de uppfyllt de af dem fordrade examensvilkoren.

Jag tror således, att, då man närmare ser på dessa förhållanden, det icke är så farligt med den omtalade tidsutdräkten vid de akademiska examina, och jag vill för ro skull visa, huru det härutinnan gestaltar sig i fråga om de vid Upsala universitets filosofiska fakultet aflagda examina. Enligt en häröfver för åren 1879—1881 upprättad statistik, aflades följande antal examina inför nämnda fakultet, nemligen år 1879 af 176, år 1880 af 188 och 1881 af 185 studenter. Förstnämde år voro dessa examina så fördelade, att filosofie kandidatexamen aflades af 38 studenter på den humanistiska sektionen och af 16 på den naturvetenskapliga; filosofie licentiatexamen togs af 9, den juridisk-filosofiska examen af 19, den medicinsk-filosofiska af 38 samt förberedande examen till rättegångsverken af 34 studenter. Fördelningen under de två derpå följande åren gjorde härutinnan ej någon märklig afvikelse. Som Herrarne se, har således en ganska betydande verksamhet utvecklats i afseende på studier, hvilket åter häntyder på att de studerande raskt undan ganska duktigt.

Utskottet säger, att 4 till 5 år åtgå för att fullgöra den nya filosofie kandidatexamen prestanda. Jag tror dock icke att så är fallet. Visserligen vill jag icke bestrida, att man kan komma till denna siffra på grund af Herr Hildebrandssons kalkyler. Dylika kalkyler gifva ingen säker ledning. Så t. ex. finnes det i Upsala en student som är 72 år gammal. Skulle denna ålder här vid lag medräknas, så erhöill man en förfärlig medelsiffra. Jag påstår dock icke, att vare sig Utskottet eller Herr Hildebrandsson tagit hänsyn till ett dylikt abnormt förhållande. Men jag vet, att under vanliga förhållanden och med ett uppmärksamt iakttagande från den studerandes sida af tid och studietillfällen filosofie kandidatexamen anses kunna afläggas på $2\frac{1}{2}$ à 3 år. Hvad som emellertid gör, att denna examen stundom drager ut så lång tid, är, att de flesta studenter äro medellöse och nödgas ligga på konditioner under ett à ett och ett halft år, hvilket förhållande i ej ringa mån ökar sjelfva studietidens längd. Studentens tid kan nemligen under sådana förhållanden icke helt och hållet egnas åt studier, utan måste delas jemväl åt andra sysselsättningar. Jag skall

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

nu öfvergå till en redogörelse för, huru filosofie kandidatexamen, hvilken examen varit föremål för mycken utgjutelse med afseende på dess olämplighet och för mycket missnöje, under tidernas lopp utvecklat sig. Först var det den s. k. gamla filosofie kandidatexamen, då man skulle hafva betyg i 13 ämnen, men kunde dock få gå igenom med betyget admittitur i vissa ämnen. Således hade man i denna examen 13 tvångsämnen, ehuru betygen icke behöfde vara så höga i alla ämnena. Derefter vidtogs den förändringen, att man skulle hafva 12 betyg, deraf i tre ämnen 6 betyg, d. v. s. minst cum laude i tre ämnen eller ett laudatur och ett cum laude i två ämnen. Denna examen blef dock snart olämplig, ty de, som skulle aflägga densamma, letade upp på alla håll de ämnen, der de skulle kunna få ett cum laude för billigaste priset, och man fick då se, att de examinerade valt sådana ämnen tillsammans som t. ex. hebreiska, astronomi och statistik. På detta egendomliga sätt plockade man ihop de tolf betyg, som erfordrades, och detta vållade, att studenterna sjelfve och äfven lärarne började önska en förändring. Lunds universitets filosofiska fakultet tog initiativet, hvarvid föreslogs den förändring i denna examen, att densamma skulle fördelas i en kandidat- och en licentiatexamen. Det är nu en sådan fördelning, som sedermera blifvit gjord. Det låter visserligen mycket med den mängd af tvångsämnen, som blifvit bestämd, men genom sedermera utkomna förordningar, som tillåta å ena sidan en mera humanistisk och å den andra en mera realistisk kandidatexamen samt dispens från ett af dessa ämnen, äro lättnader ytterligare beredda. Det låter visserligen farligt med dessa tvångsämnnens antal, men är icke så farligt dermed, om man jemför det med förhållandena under den förut stadgade examen, ty då hade man vissa tvångsämnen och dessutom skyldigheten att hafva minst 12 betyg. Om man nu vill göra en jemförelse mellan nuvarande och forna förhållanden i afseende på afläggande af ifrågavarande examina, så slår sig denna jemförelse så ut, att filosofie kandidat- och licentiatexamina, sådana de nu äro, kunna anses svara emot hvad man förr kallade medelmåttor och skickliga magistrar. Det befinnes äfven, att under åren 1879—1881, som kunna anses svara mot en promotionsperiod enligt äldre stadganden, ty promotioner skedde blott hvar tredje år, hafva ifrågavarande båda examina aflagts af 227 studenter. Om det deremot vid en af de förut varande promotionerna, som egde rum blott hvar tredje år, fans 100 promovendi, så ansågs detta vara mycket; vid den promotion, då jag promoverades, var antalet blott 85. Af de 227 examina, som under nämnda tre år aflagts, voro 37 filosofie licentiatexamina. Om man jemför detta förhållande med förhållandet under den tid, den gamla kandidatexamen aflades, så finner man, att mera än en tredjedel af dem, som brukade aflägga gamla kandidatexamen, nu aflagt licentiatexamen, emedan det var 37, som aflagt den bättre examen, eller något mer än en tredjedel, hvartill de kunna antagas hafva uppgått, som hade de studier, som kunna motsvara stu-

dierna till filosofie licentiatexamen. Således har i detta fall otvivelaktigt en förbättring inträdd.

Att nu ingå på en sådan anordning, som Utskottet föreslagit, nemligen att taga bort filosofie kandidatexamen och bibehålla filosofie licentiatexamen, torde dock icke kunna anses lämpligt. Svårigheten i detta fall ligger uti förhållandet mellan den filosofiska graden och lärarexamen. De, som äro magistrar eller doktorer på grund af den gamla examen, hade i och med detsamma aflagt lärarexamen, emedan de kunde blifva vare sig kollega, lektor eller professor. De hafva alla dessa vägar öppna för sig, på samma gång som en hel mängd studenter taga denna examen, emedan de hade intresse för vetenskaperna och vilja egna sin tid åt vinnande af allmän bildning samt vänta med att bestämma sitt vitæ genus, till dess denna examen är aflagd. Många af desse män, som aflagt denna examen, hafva sedermera på andra banor dokumenterat sig såsom praktiska män i andra riktningar. Om man jemför de nuvarande förhållandena med dem, som skulle uppstå genom tillämpning af Utskottets förslag, så skall man finna, att, om blott filosofie licentiatexamen bibehålles, blir examen blott en vetenskaplig grad, hvaraf följden blir, att de personer, som aflagt densamma med blott tre ämnen, hvartill examen är inskränkt, och med den klassifikation, som är stadgad, ofta icke skulle hafva styrkt sin kompetens till skollärare. De kunna vanligen taga sin examen i åtskilliga speciella ämnen såsom t. ex. geologi, zoologi och botanik, men det kan blifva ganska svårt att få någon användning för en sådan lärare, emedan det i allmänhet vid läroverken fordras, att läraren skall kunna undervisa i ett ämne utom de naturvetenskapliga ämnena. Under sådana förhållanden blir doktorsgraden blott en vetenskaplig examen, som dokumenterar till akademisk befordran. I Danmark och Norge är det blott få, som aflägga doktorsgraden, men det finnes en särskild lärarexamen, motsvarande vår nu gällande filosofie kandidatexamen, fastän mycket svårare. Om vi jemföra filosofie kandidat- och licentiat-examina, hvilka här i Sverige berättiga till sökande af lärarebefattningar, med motsvarande examina i Norge och Danmark, finna vi först och främst såsom preliminärexamina i Norge »examen philosophicum» och i Danmark en annan motsvarande examen. Dessutom få de filosofie studerande såväl i Norge som Danmark taga dels en filologisk examen, der alla ämnen äro tvångsåmnen, och dels en realvetenskaplig examen, der också 5 à 6 naturvetenskapliga ämnen äro tvångsåmnen. Således är man både i Norge och Danmark illiberalare än hos oss, der endast några få ämnen, numera begränsade till 4, äro tvångsåmnen och jag dessutom får välja ämnen fritt och sedermera kan perfectionera mina kunskaper.

Det vore åtskilligt mycket mera att säga i frågan, men jag skall nu icke upptaga tiden dermed. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på, huru svårt det är att afgöra en sådan fråga som denna.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

Såsom jag redan i början af mitt anförande yttrade, får jag dock, med hänsyn till den ståndpunkt, frågan för närvarande hos regeringen intager, yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Hedin. Herr Talman! Till en början måste jag anhålla om Herr Talmannens och Kammarrens benägna öfverseende, om mitt målföre här i afton mot min önskan skulle blifva något mera latinskt än svenskt. Det är dock i så fall icke mitt, utan vårbrytningens fel.

Vi befinna oss således å nyo på den latinska arenan. Alla äro vi här i större eller mindre mån parter, rangerade på olika sidor mot hvarandra. Jag skulle önska, att här funnes någon opartisk, som kunde bedöma de mot hvarandra stående arméerna af förnuftsskäl, erfarenhetsbevis och — sofismer, ty det kan väl hända, att å så väl ena som andra sidan äfven sådana skola föras i fält. Det är dock icke på något af allt detta, som det slutliga afgörandet beror, hvarken på förnuftsskäl, på erfarenhetsbevis eller på sofismer; allt beror till slut på en kraft, som är mycket större och mäktigare än allt förstånd och alla förståndsoperationer, och denna makt är tron. Vi hafva här hvar sin särskilda lifsåskådning. Det är en kamp, för att tala med Strauss, mellan »der alte und neue Glaube», mellan den gamla och den nya tron. Utskottet fäktar för den nya tron och några af de herrar, som nyss haft ordet, för den gamla. Då det slutligen kommer an härpå, är det sannolikt, att de skäl, som af mig kunna anföras, skola studsas tillbaka från mina motståndares bröst, och det kan också hända, att jag är lika litet mottaglig för hvad de i sin ordning anför.

Det är utan tvifvel för de fleste uti Kammarren bekant, att allt hvad som här i landet går och gäller under namnet *pedagogik* är icke något annat än en importvara från ärtkorfvarnes land, men i fråga om anordnandet af det akademiska examensväsendet har man likväl icke brytt sig om att taga Tyskland till mönster. Det finnes icke något land i verlden, der preliminärväsendet, eller, såsom Utskottet på ett ställe i betänkandet tillåtit sig kalla det, preliminäroväsendet bragts till en sådan fulländning som hos oss. Då den andre talaren i ordningen på göteborgsbänken yttrade sig, beskref han med en gest den stora hög med böcker han såg på golfvet hos en gammal student. Denna beskrifvande gest påminner mig om en historia, som kan användas såsom en symbol af det svenska preliminärväsendet och som jag, Herr Talman, ber om tillstånd att få berätta.

Jag vet icke om Herr Talmannen erinrar sig en ofullbordad novell af Poul Martin Möller. Den kallas »En Dansk Students Eventyr». Hufvudpersonen i denna novell är en medicine licentiat vid namn Claudius, hvilken under många och långa år arbetat på ett stort verk om »Menneskets physiske og intellectuele Natur». En vacker dag kom en gammal vän till honom på besök och fann,

då han inträdde, hela golfvet betäckt med stenar. Han tänkte då, att licentiaten lemnat studiet af människans fysiska och intellektuella natur och i stället kastat sig på mineralogien. Men nej, det var icke så. Licentiaten svarade: »det är allt för verkets skull» — det stora blifvande verket om människans fysiska och intellektuella natur, och han förklarade detta på följande sätt: »Jag har iakttagit», sade han, »att tankarne löpa bäst ur pennan, då man har fullt ändamålsenliga skrifredskap. För att få goda pennor måste man hafva goda knifvar och för att hvässa dem måste man hafva utsökta slipstenar. Jag har derföre reqvirerat åtskilliga stensorter och har, 'riktig nok' som du ser, måst tränga temligen djupt in i mineralogien — såsom ett förberedande studium.» Så lyder berättelsen, och nu kommer fabelns sens-moral: jag undrar just, huru det till slut gick med *den* människans fysiska och intellektuella natur, och denna samma undran kommer öfver mig allt jemt, när jag betraktar kartan öfver våra många preliminärexamina, öfver deras geografiska utsträckning i öster och vester, söder och norr.

Jag skall nu, så vidt möjligt, i den ordning argumenten emot Utskottets förslag framkommit, upptaga de väsentligaste af dem till besvarande. Den förste ärade talaren på göteborgsbänken uppstälde såsom vilkor för en framställning af Riksdagen till Kongl. Maj:t uti detta ämne eller i hvilket annat ämne som helst, att de beslutande borde ega full insigt i det, hvarom beslutet fattades, och att enighet ibland de beslutande borde vara uppnådd. Han förnekade för sin del, att Kammararen eger tillräcklig insigt i den fråga, som här föreligger, för att fatta ett beslut i den rigtning, som Utskottet har föreslagit. Detta är, enligt min tanke, delvis sant och delvis icke sant. Det är så till vida sant, som jag visst icke vill påyrka såsom önskligt, att Andra Kammararen ensam finge skriva vare sig universitetsstatuter eller skolstadgar; men det är icke sant så till vida som jag vågar påstå, att det vore lika illa, om endast universitetsmän och skolmän komme att skriva stadgar för universitetet och lag för skolan. Jag vet intet område, på hvilket Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmakt fått göra sig gällande utan intrång från Riksdagens sida, utan att det slagit illa ut, så långt min historiska kännedom derom går tillbaka. Deremot vet jag intet enda område, der Riksdagen begagnat sin i Regeringsformen gifna rätt att petitionsvis till Kongl. Maj:t framställa sina önsknningar, utan att det haft med sig förbättringar eller afskaffande af missbruk. Den fråga, som vi nu afhandla, är säkerligen i sina stora hufvuddrag ingalunda svårare att lagstifta om, än t. ex. civilrättsliga eller kriminalrättsliga frågor. Men hvem skulle väl vilja öfverlåta åt jurister allena att skriva vår civillag eller vår strafflag? Det ligger en benägenhet hos dem, hvilka, såsom universitets- eller skollärare, dagligen och stundligen sysselsätta sig blott med bokliga studier, med tentamina, med examina o. s. v., att för medlen glömma ändamålet, som är ynglingens uppfostran för den verk-

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

samhet, åt hvilken han skall egna sig i lifvet. Då är det nyttigt om till denna ensidighet — i fall talaren på göteborgsbänken vill kalla den så — kommer en ensidighet från ett annat håll. Det blir då två ensidigheter, hvar för sig icke fullt rigtiga, men hvilka hjälpas åt att korrigeras hvarandra. Man har längesedan kommit ifrån den åsigten, att det blott är så kallade »sakkunnige», som skola ega stifta lag, hvar inom sitt område. Icke är någon, derföre att han så och så många år undervisat i skolan, mera än andra mäktig att bedöma hvad som är skolans mål och huru det bäst bör kunna vinnas. I det fallet pretenderar jag fullt ut lika mycken sakkunskap som någon skolman. Det är en falsk och för-åldrad åsigt den som fann sitt uttryck ut följande ord af d. y. Pitts vapendragare, den politiske biskopen Horsley: »folket har intet annat med lagen att göra än att lyda den».

Den ärade talaren på göteborgsbänken fordrade såsom ett andra vilkor för en Riksdagens framställning till Kongl. Maj:t, att enighet ibland de beslutande blifvit uppnådd. Detta är verkligen, Herr Talman, att begära bra mycket, ty jag vet knappt att nämna någon sak, der fullkomlig enighet varit rådande, och jag törs icke göra en gissning om någon sak, der fullständig enighet någonsin kan vara att motse, så länge icke människans natur genom något öfvernaturligt ingripande blir helt och hållet omskapad. För öfrigt, om den enighet, som till äfventyrs kan komma att i temligen hög grad göra sig gällande i denna Kammare rörande den fråga, som nu föreligger, icke skulle rätt tillfredsställa den ärade talaren, så har han att repliera på den kritik, som Andra Kammarens beslut kan komma att undergå i Första Kammaren, och om det slutligen ginge derhän, att förslaget finge Riksdagens majoritet för sig, så vore väl detta, som ju endast blefve en opinionsyttring, icke värdigare, än när Riksdagen mången gång med blott några få rösters öfvervigt fattar beslut, som genast träda i kraft, såsom i alla bevillningsfrågor.

Den ärade talaren menade, att det såg illa ut med enigheten, när en sådan icke ens fans inom Utskottet. Jag ber att få göra honom uppmärksam uppå, att enigheten inom Utskottet är alldeles fullständig, hvilket framgår deraf, att betänkandet icke är åtföljdt af någon reservation. Den ärade talaren säger: ja, men Utskottet har icke föreslagit fullt detsamma som motionären. Nå väl, om motionären funnit sig i att gå in på, ansett sig kunna acceptera någon liten jemkning i hvad han yrkat, så måtte väl icke detta vara att uppfatta såsom ett bevis på, att vårt lilla hus varit söndradt mot sig sjelft.

Han yttrade vidare, att Utskottet gerna kunde hafva nöjt sig med att såsom svar på motionärens framställning hänvisa till det initiativ, som Kongl. Maj:t redan tagit i saken. Men derpå får jag svara, att det torde vara af någon vigt för Kongl. Maj:t att en gång få lära känna Riksdagens åsigt i denna sak, om, såsom jag förmodar, Kongl. Maj:t hyser den åsigt, att det är icke blott pro-

fessorer, icke blott lektorer och läroverksadjunkter, som äro »sak-kunnige», att vid stiftande af lagar för universitetet och skolan icke blott de synpunkter skola göra sig gällande, som fostras i studiekammaren, utan äfven de, som fostras af det rörliga praktiska lifvets kraf.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

En ärad skolman på norrlandsbänken har erinrat, att Kammarren icke borde uttala sig för en reform af det akademiska examensväsendet, den der, för att kunna genomföras, skulle förutsätta en reform jemväl af elementarläroverken; ty då, säger han, skulle följden kunna blifva den, att reformen af elementarläroverken genomfördes med ensidig hänsyn till blott dem bland läroverkets lärjungar, som hafva för afsigt att fortsätta sina studier och vid universitetet vare sig vinna någon akademisk grad eller aflägga en embetsexamen. Denna invändning innebär alls icke någon anledning för Utskottet att frångå sin åsigt, emedan Utskottet har den öfvertygelsen, att den reform, som i afseende på elementarläroverken är nödvändig, för att preliminärväsendet vid våra universitet må kunna vare sig inskränkas eller helt och hållet afskaffas, just är den reform, som för skolan såsom sådan, utan all hänsyn till universitetet, är af behovet påkallad. Utskottet har hänvisat blott exempelvis till de betänkanden, som af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1 afgifvits så väl år 1880 som år 1881, och der man påyrkat valfrihet mellan främmande språk, för att på samma gång spara någon tid till åtskilliga andra, nu allt för mycket försummade ämnen och äfven bringa dessa språkstudier att lemna ett något bättre resultat än nu, då man öder tiden på 2, 3, 4, 5, 6 olika språk, en metod som för flere decennier tillbaka af Geijer fördömes, då han talar om »den tidiga sammanblandningen af flere språk, med ord ur dem alla och tanke ur intet». Genom att inskränka språkstudiet i skolorna, skall man, på samma gång man lemna ynglingen bättre förberedd i 1 à 2 språk, äfven spara tid för ämnen, såsom t. ex. logik och naturvetenskap, som nu äro allt för mycket tillbakasatta. Sålunda, när Utskottet är af den åsigt, att den reform, som inom skolan behöfves för att preliminärväsendet må kunna reduceras, är samma reform, som från skolans egen synpunkt är mest önskvärd, så kan jag icke finna annat, än att Utskottets här gjorda hemställan står i bästa öfverensstämmelse med skolans eget intresse.

Vidare yttrade samme talare att, om man tager bort filosofie kandidatexamen i dess egenskap af preliminärexamen för licentiatexamen, följden skulle kunna blifva den, att man vid åtskilliga läroverk finge lektorer, som vore vetenskapligt hemmastadde allenast i ett par ämnen. Häremot har jag tre erinringar att göra. Den första är att, såsom den ärade talaren naturligtvis väl vet, licentiatexamen, enligt gällande föreskrifter, afläggas i tre ämnen; för det andra har Utskottet tillåtit sig påpeka, som jag tror på sid. 26, att om denna reform genomföres, nemligen att kandidatexamen afskaffas såsom preliminär för licentiatexamen, bestämmelserna om denna se-

Om revision af näre torde »tåla några modifikationer, om hvilkas beskaffenhet det dock icke lärer vara påkalladt att Utskottet yttrar sin mening»; och för det tredje och sista har Utskottet icke påyrkat eller hemställt något annat, än att motionärens förslag om filosofie kandidatexamens afskaffande såsom preliminär för licentiatexamen måtte af Kongl. Maj:t tagas under allvarlig ompröfning, när han en gång kommer att till afgörande företaga det märkliga förslag, som blifvit framställt af matematiskt-naturvetenskapliga sektionen af Upsala universitets filosofiska fakultet.

(Forts.)

Den ärade representanten från Upsala har erinrat derom, att de utlåtanden, som af Kongl. Maj:t från vederbörande i detta ämne infordrats, icke ännu inkommit, och att man väl borde kunna afvakta dem. Ja, det är så; från konsistorierna i Upsala och Lund hafva utlåtanden ännu icke inkommit, men väl från Karolinska institutets lärarekollegium. Men betyder väl detta något? Nej, enligt mitt förmenande, icke det ringaste, ty så väl i Upsala som i Lund hafva vederbörande fakulteter och sektioner afgifvit sina utlåtanden, och all den utredning i frågan, som kan åstadkommas, den är sålunda redan ävägabragd. Sedan återstår endast ett af sluppen beroende voteringsresultat, och det betyder i mina ögon ofantligt mycket mindre. Såsom exempel derpå vill jag nämna, att sedan så väl den humanistiska som den matematiskt-naturvetenskapliga sektionen i Lund afgifvit hvar sitt yttrande i ämnet, hvilka båda gingo i alldeles olika riktningar, så sammanträdde filosofiska fakulteten, d. v. s. samma personer, som förut yttrat sig inom de särskilda sektionerna, till plenum, och der segrade i voteringen den konservativa meningen. Men icke har Lunds filosofiska fakultets matematiskt-naturvetenskapliga sektionens utlåtande derigenom, att sektionen tappat i voteringen blifvit mindre märkvärdigt. I Upsala åter har filosofiska fakulteten icke in pleno handlagt denna fråga, men af vissa omständigheter kan slutas, att den matematiskt-naturvetenskapliga sektionens mening, den liberala meningen, skulle vid en votering i fakulteten varda segrande. Således kan man säga att en tydlig utredning af frågan föreligger från universiteten. Hvad man sedermera kommer att skriva inom de båda konsistorierna, efter blifvande voteringar der, betyder i sjelfva verket rakt ingenting. Men om, såsom jag förutsätter, vid dessa voteringar den konservativa åsigten kommer att segra med glans, kan det vara nyttigt för Kongl. Maj:t att ega ett uttalande från Riksdagen, trots vår bristande »insigt», ett uttalande från män, som, låt vara att vi bedöma frågan från ensidig synpunkt, dock icke kunna i sitt åskådningssätt anses vara mera ensidige än den andra sidans män. Jag föreställer mig att inför den starka majoritet, som faller utslaget i de akademiska konsistorierna, Kongl. Maj:t kan behöfva ett litet ryggstöd. Eljest kan det väl hända, att resultatet af alltsammans blefve blott att Kongl. Maj:t låte frågan hvila.

Den ärade representanten från Upsala försvarade preliminärexa-

mina dermed, att de voro egnade att utgöra ett lämpligt öfvergångsstadium emellan skollifvet och universitetslifvet, under hvilket den till akademien anländande studenten förbereddes till idkande af fria vetenskapliga studier; och i sammanhang härmed gjorde talaren en anmärkning, som är alldeles obestriddig, eller att lexläsningen icke är beroende af sjelfva examen, utan beror på studentens skaplyne. Ja väl! Men häraf drar jag en annan slutsats än den ärade talaren, den nemligen, att för den student, som i vetenskapligt afseende duger till någonting, för honom *behöfves* icke preliminärexamen med dess tvång att inhemta kunskaper i den ordning, som lagstiftningen i sin vishet föreskrifvit; och för den student, som icke har håg eller fallenhet för studier, utan endast tänker komma ifrån sin examen så fort, för så godt pris som möjligt, för honom *hjelper* preliminärexamen icke, tjenar ej till någonting. Det är hela hemligheten af allt detta preliminärväsende.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Vidare ber jag att emot samme talare få erinra, att man väl icke rätteligen kan säga, såsom han, att den juridisk-filosofiska examen är inskränkt till endast några få ämnen. Man har ju nu från det konservativa hållet gjort det medgifvandet, att från denna examen kunna utmönstras ett par ämnen. Och hvad den teologisk-filosofiska examen beträffar, så vill jag icke bestrida det uppgifna behovet af högre allmän bildning hos presten, än vanligast är fallet, men jag bestrider på det allra bestämdaste att dessa usla tilläggslexor i latin och grekiska, detta instuderande af några kapitel i genesis eller några stycken af Davids psalmer, skall i någon mån kunna bidra till att ställa presten i jembredd med de vetenskapligt bildade personer, med hvilka han kan komma i beröring. Det är rent af löjligt att förvänta något sådant.

Hvad slutligen angår den ärade talarens yttrande om den nuvarande filosofie kandidatexamen, så vill jag påpeka, att af den nyligen mellan tvenne universitetslärare förda polemik åtminstone *det* synes otvetydigt framgå, att fordringarne för denna examen segrats, och att den nu kräver längre tid än under första tiden efter dess inrättande. Samme talare yttrade, att om man tager bort denna examen såsom preliminär för licentiatexamen, deraf skulle blifva en följd att en mängd licentiatier icke kunde användas såsom lärare vid läroverken. Jag ser icke hvarföre; ty om den, som ämnar aflägga licentiatexamen i afsigt att sedermera hamna på en lektorsplats, icke är ett alldeles ohjelpigt nöd, så bör han väl förstå att välja sådana ämnen, som passa för det lefnadsmål, han för sig uppställt. Om Kammararens ledamöter behagade läsa sidan 24 i Utskottets utlåtande, så kan der inhemtas, att filosofie licentiatexamen omfattar pröfning i tre till den filosofiska fakultetens läroombåde hörande vetenskaper samt att examinandan kan underkasta sig prof i till exempel teoretisk filosofi, historia och statistik, nordiska språk etc., hvilka ämnen i min tanke lämpa sig utmärkt väl för en lektor vid ett elementarläroverk. Vi måste tro att desse unge män, som vid 18, 19

Om revision af eller 20 års ålder aflagt studentexamen, skulle kunna tänka en li-
stadgarne för ten smula sjelfve; och om de icke det kunna, emedan vi så länge
det akademiska hållit dem i ledband, då, Herr Talman, är tiden i sanning inne att
examensväsen- lossa på detta ledband. Det är jemväl af denna anledning som jag
det. hemställer om bifall till Utskottets utlåtande.
(Forts.)

Herr Abr. Rundbäck: Hade jag haft den lyckan att kunna instäm-
ma med någon af mina ärade kamrater från lärarecorpsen, som före mig haft ordet, så skulle jag icke hafva besvärat Kammar-
ren med något yttrande; men då det icke är så lyckligt, att jag det kan, så får jag dels gifva tillkänna, att jag med glädje och innersta öfvertygelse lem-
nar mitt godkännande åt Utskottets hemställan i 1:sta och 2:dra punkterna, äfvensom den derfor begagnade motivering, dels ock anhålla att helt kort få framhålla ett par omständigheter ur praktisk synpunkt, hvilka äro af beskaffenhet att lätt kunna af en hvar fattas.

Vid ordnandet af den högre undervisningen för våra elementarläroverk och universitet anser jag det vara ett önskningsmål, att man, så vidt möjligt är, i någon mån inskränker fordringarne, att man inskränker lärotiden och derigenom äfven omkostnaderna för de studerande. På senare tiden har det emellertid blifvit en mani att uppdrifva fordringarne på de lärda studiernas område. Elementarläroverket får nu svara för mera än dubbelt så mycket som för 20 à 25 år sedan; och när ynglingen, efter omkring 10 års studier vid läroverket, vid 18, 19 eller 20 års ålder undergått mogenhetsexamen, borde han, tyckes det, vara någorlunda förberedd för att kunna på egen hand idka akademiska studier, då vi på vår tid ansågos kunna göra det, fastän vi voro endast hälften så lärda som nutidens studenter. Så anser man emellertid icke vara förhållandet, utan man fordrar, att ynglingen, då han kommit till universitetet, skall ännu en längre eller kortare tid — stundom ända till 4 à 5 år — läsa på en så kallad preliminärexamen; och först efter att hafva aflagt en sådan examen får han börja idka fakultetsstudier eller egna sig åt sådana studier, som lämpa sig för hans framtida lefnadsbana. Nu veta vi, att kostnaderna för en studerande för hvarje år ökas med minst 1,000 kronor; föräldrarne anstränga sig för underhållet af en son vid universitetet till det yttersta, ofta under försakelser för egen del och till förfång för de öfriga barnen; men oftast eger studenten icke att påräkna tillräckligt understöd från hemmet, utan måste skuldsätta sig för afslutandet af sin kurs; och så inträffar det, att, när den unge mannen går ut från akademien, han har en skuldbörda att bära på, som han har svårt för att blifva qvitt för framtiden, helst han icke genast får en lönande anställning, utan måste vänta derpå flera år och sålunda ytterligare skuldsätta sig. I följd häraf behöfver han, för att kunna reda sig, få en större lön, när han äntligen får ett embete, men i stället för att tillmötesgå vissa embetsmannaklassers billiga fordringar i detta hän-

seende, börjar man, såsom vissa tecken antyda att visa sig allt mer obenägen att förbättra deras lönevilkor; sådant kan icke annat än framkalla missbelåtenhet inom samma klasser, på samma gång som det verkar afskräckande från att egna sig åt vissa tjenstemannabanor. Jag anser således, att vi böra vara betänkte på att, så vidt möjligt är, inskränka studietiden och på samma gång äfven de kostnader, densamma medför. Preliminärexamen är särskildt inom teologiska fakulteten ett rent spektakel. År 1873 lyckades jag jemte flere att förmå denna Kammare att temligen enhälligt afslå en väckt motion om att införa en sådan examen såsom obligatorisk; men då de akademiska statutefna kort derefter omskrefvos, blef dock samma examen detta oaktadt obligatorisk. Nu skall den stackars prestkandidaten sitta några år för att, såsom en föregående talare yttrade, lukta litet på latin, grekiska och hebreiska; och — var han icke dum förut, så blir han det nog då. När han sedermera kommer ut från akademien samt blir anställd såsom pastorsadjunkt, så kan han utom fritt vivre påräkna mellan 150 och 300 kronors lön. Med denna lön skall han nu kläda sig och tillika se till, huruvida han må kunna göra afbetalningar å sina åsamkade akademiskulder. Slutligen efter många *om* och *men* kommer han till en komministratur med 1,200 å 1,500 kronors inkomst. På samma sätt förhåller det sig äfven på flere andra områden, särskildt på lärarebanan, der den tillträdande adjunkten vid omkring 30 års ålder får en lön å 1,500 kronor, som nått och jemt räcker till för hans vivre, men icke lemnar tillgång till afbetalningar å skulderna. Detta visar nogsam, att det icke finnes någon proportion mellan studiekursen och de lönevilkor, som efter densammas genomgående stå att vinna; och man bör därför vara betänkt uppå att äfven i denna del göra något för förbättrande af embetsmannacorpens ställning. Detta gör, att jag gerna förenar mig om den 1:sta punkten; och hvad som vidare särskildt gör, att jag förenar mig jemväl om den andra punkten är, att vi der vinna ett stort önskningsmål, nemligen att, om möjligt, på vissa områden komma ifrån detta latin tvång, som nu är rådande. Såsom det nu är ställdt, får ingen, som icke har genomgått en kurs i latin, visserligen blott en liten ömklig kurs, som icke har något inflytande på hans verkliga bildning, idka akademiska fakultetsstudier, och ingen annan har för sin blifvande verksamhet hela samhället för sig öppet. En yngling kan hafva det briljantastè hufvud, de grundligaste kunskaper och hafva aflagt den mest lysande examen på reallinien, men när han i afgangsexamen förklarar mogen, är han dock icke mogen för akademiska studier; han är utestängd från akademien och från alla de banor i samhället, till hvilka fakultetsexamina fordras. Detta är något så abderitiskt och oförsvarligt, att förr eller senare ändring deruti måste vinnas. Det är visserligen icke allenast bedröfligt från allmän förståndssynpunkt, utan ännu mera därför, att det beröfvar samhället rätt att begagna en mängd intelligenta krafter, som fått sin bild-

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

ning på den reala linien, och hindrar dem, som dertill hysa håg och förmåga, att tjena samhället. Vidare beröfvas derigenom föräldrar rättigheten att låta sönerna studera efter hvad anlagen anvisa. En far kan hafva en son med de yppersta anlag till studium af matematik och de empiriska vetenskaperna, och då dessa i större omfattning och med större grundlighet läsas på denna reala linie, hvad vore då naturligare, än att gossen finge studera på denna linie just det, hvarför han har mesta fallenhet, men han kan det icke, därför att han då stänges från alla universitetsstudier och från en hel del banor i samhället, för hvilka han framdeles kan få håg och fallenhet. Hvarje steg framåt, som kan närma oss uppnåendet af dessa önskningsmål, helsar jag alltid med glädje, och då Utskottet här tillstyrkt oss att taga ett par sådana steg, ber jag Kammaren att så enhälligt som möjligt förena sig om Utskottets förslag.

Herr Axel Key: Jag skall icke länge upptaga herrarnes tid. I likhet med Herr Herslow ber jag få uttrycka min tacksamhet för det sätt, hvarpå Utskottet behandlat denna motion. Hade Utskottet kommit till det resultat att, såsom motionären gjort, hemställa om upphäfvande af alla preliminärexamina, skulle jag icke kunnat rösta med Utskottet, ty enligt min tanke komma alltid vissa preliminärexamina att blifva mer eller mindre nödvändiga vid de olika fakulteterna. Det är icke möjligt — jag instämmer derutinnan med Herr Blomberg — och man kan icke begära, att skolan skall kunna uppdrifva sin undervisning i alla ämnen så att studenten genast skall kunna vid universitetet börja med specialstudier i hvilken fakultet som helst. Så är det t. ex. icke ens önskligt, att skolan skulle så uppdrifva undervisningen i fysik och kemi, att studenten genast skulle kunna följa med en kurs i fysiologi inom medicinska fakulteten. Något behöfver alltid att suppleras vid ankomsten till universitetet, men det gäller då, att den nykomne studenten icke hämmas genom onödiga studier, utan att allt, som ålägges honom, sker med hänsyn till hans verkliga behof. Då Utskottet nu icke begärt något annat än en skrifvelse med anhållan att tillses måtte, huruvida preliminärexamina må kunna borttagas eller inskränkas, och jag anser att inskränningar äro i hög grad af behofvet påkallade, så kan jag icke annat än helsa detta med största tillfredsställelse och tillstyrka Kammaren att så enhälligt som möjligt bifalla Utskottets förslag, öfvertygad som jag derjemte är, att Kammaren derigenom ger ett kraftigt stöd åt det allt mera allvarsamt framträdande och, som mig synes, oafvisliga sträfvandet att gifva mera utrymme åt realstudierna i skolan, att vidga realisternas kompetens och framför allt att förminska det stora och svåra latintvänet, hvilket nu herskar icke blott i skolorna utan äfven vid preliminärexamina vid universitetet. Jag tror, att om vi bidraga dertill, att vid akademien den unge studenten icke onödigt hämmas i sina studier, att han i preliminärexamina icke tvingas att använda tiden på annat än hvad han verkligt behöfver för sin kurs,

så hafva vi derigenom gjort oss förtjente af tacksamhet och utfört ett fruktbringande arbete. Jag ber Kammaren därför att så enhälligt som möjligt bifalla Utskottets förslag.

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

Herr Sjöblom: Till en början ber jag få rätta en missuppfattning af den ärade ordföranden i det Tillfälliga Utskott, som behandlat föreliggande motion. Jag tror mig ej hafva uttalat en så anspråksfull fordran, som att *fullständig* enighet rörande denna fråga borde för besluts fattande förefinnas. Men jag uttryckte såsom ett önskningsmål, att för en skrifvelses affärdande till Kongl. Maj:t enighet, *så vidt som möjligt vore*, borde vara ett vilkor.

(Forts.)

När jag hade ordet förra gången, utgick jag från den förutsättningen, att det Tillfälliga Utskottet tillstyrkt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, för att hos Kongl. Maj:t uttala ett Riksdagens *önskningsmål*. Jag finner nu af den ärade ordförandens anförande, att detta icke varit Utskottets mening, utan att meningen är, att en skrifvelse skall aflåtas till Kongl. Maj:t för att gifva honom ett *ryggstöd* i och för omdanandet af det akademiska examensväsendet i den riktning, som Kongl. Maj:t, att döma af den nådiga skrifvelsen till universitetens kansler, redan inslagit. Då så är, förfaller naturligtvis helt och hållet den grund, som jag hade för mitt yrkande på afslag. Jag inser nu, att en skrifvelse *kan* vara behöflig; i andra fallet hade den varit fullkomligt öfverflödig. Då jag emellertid icke för ty står fast vid min åsigt, grundar sig detta på sakliga skäl, och jag vill för min del taga mig fri från att i denna fråga hylla ett doktrinärt åskådningssätt. Tvärt om, af rent praktiska skäl kan jag ej vara med om det, som föreslagits, särskildt i fråga om andra punkten. Jag skulle visserligen kunna instämma i hvad en talare på vextiöbanken nyss yttrat i fråga om möjligheten att afskaffa preliminärexamina för inträde i den teologiska fakulteten, och äfven deri, att åtskilliga förändringar och inskränkningar i fråga om de öfriga preliminärexamina kunna vara behöfliga, men att fullständigt afskaffa dem anser jag, som sagdt, ur rent praktisk synpunkt överkställbart och ändamålsvidrigt. Jag tänker särskildt på, hurusom den unge studenten vid inskrifningen vid universitetet ej alltid är så fullt på det klara med hvad han skall företaga. Han har visserligen mogenhetsbrevet på fickan, men deraf följer endast, att han bör kunna studera på egen hand, ej att han kan ordna sina studier fullt ändamålsenligt. Derröre är det ganska godt, att han för ordnandet af dessa sina studier eger en ledning, ty utan tvifvel är det alldeles omöjligt för en nyss mogen förklarad student att börja t. ex. medicinska studier omedelbart efter det han lemnat skolan. Derröföinnan behöfver han ett visst quantum speciella insigter i kemi, fysik, botanik och zoologi, hvilka skolan ej kunnat meddela honom.

Men om jag icke har så synnerligen mycket att invända mot första punkten, anser jag deremot, att andra punkten alldeles icke bör af Kammaren bifallas. Det är utan tvifvel för den vetenskap-

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

liga grundligheten liksom för det vetenskapliga lifvet i allmänhet af stor vikt, att studierna vid universiteten koncentreras så mycket som möjligt, och detta tror jag vara vunnet genom införande af filosofie licentiatexamen såsom en högre examen, föregången af filosofie kandidatexamen. Jag sluter dertill äfven af uttalanden, som gjorts af åtskilliga akademiska myndigheter, hvilka för öfrigt ställt sig på ungefär samma ståndpunkt som motionären och Utskottet. Så säger den matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Upsala på sid. 53 att »hvad särskildt licentiatexamen beträffar, så må villigt erkännas, att densamma åstadkommit en större grundlighet i studier, i jämförelse med hvad förut var förhållandet»; och ett annat yttrande af Professor Ribbing, som visserligen för öfrigt icke hyser de åsigter, som Utskottet proklamerat, kunde också vara värdt att taga fasta på. Det förekommer på sid. 25, der han säger: »erfarenheten härstädes, efter Kongl. förordningen den 16 April 1870 beträffande filosofie kandidat- och licentiatexamen, har lärt, att studierna för den först nämnda examen i de flesta fall anordnas och idkas med hufvudsakligt afseende på att *med minsta möjliga arbete kunna komma igenom tentamina, för att derefter egna tid och krafter åt licentiatexamensstudier*». Jag anser, att det är just på detta sätt, som studierna för preliminärexamina böra drivas, så att man icke onödigt kastar bort tid på dem, utan skyndar att tillägna sig de nödiga förberedande insigter och färdigheter, som dessa examina afse att bibringa, för att sedan desto grundligare idka rent vetenskapliga fackstudier. Jag tror således, att fördelningen af examina inom filosofiska fakulteten i filosofie kandidat- och filosofie licentiatexamen var ett ganska godt steg för att åstadkomma den grundlighet och den koncentring, som inom alla områden böra eftersträvas; och jag yrkar således fortfarande afslag på andra punkten.

Herr Wieselgren: Herr Talman! Då, som jag tror, den förste talaren anmärkt, att Utskottet i viss mån gått öfver sin befogenhet, enär det skulle hafva i sitt framlagda förslag intagit något, som ej ingick i motionen, så tror jag, att den ärade talaren i detta afseende gjort sig skyldig till ett förbiseende. Det är nemligen icke så definitivt, som han tyckes antaga, i motionen påyrkadt, att de preliminära examina skulle afskaffas. Förslaget innehåller en framställning om, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om »revision af de stadgar, som röra det akademiska examensväsendet, *i sådan syftning*» etc., dervid man dock ej torde böra förgäta att lägga märke till orden strax ofvanför i motiveringen, deruti motionären påpekat det efter hans mening bästa sättet att bevara hvad som af preliminärexamina verkligen kan böra bevaras, det nemligen, att man till sjelfva fakultets-examina förlägger förhöret i de ämnen, hvilka man vid närmare pröfning skulle anse för en solid fackbildning outhärliga. Härmed har motionären erkänt ej mindre att sådana ämnen kunna finnas än äfven att en annan metod än den, han anser bäst, kan för frågans

lösning ifrågakomma. Om nu Utskottet så uttryckt samma mening: »huruvida examen må kunna upphävas eller inskränkas», så tror jag icke, att man därför kan anklaga Utskottet för att ha öfverskridit sin befogenhet.

Man har derjemte, så vidt jag rätt uppfattat, anmärkt, att jag i min motion icke berört skolfrågan och att Utskottet deremot gjort detta; äfven häri skulle Utskottet hafva sträckt sig för vidt. Men också denna anmärkning beror på ett förbiseende. Utgångspunkten för hela min motion är nemligen att finna i det *mogenhetsbetyg*, i det vitsord om uppnådd *mogenhet*, som skolan gifver en afgående lärjunge. Med hänvisande till detta vitsord är det jag mot de akademiska preliminärexamina rigtar mina argument. Är intyget sant, är ynglingen verkligen mogen vid sin afgang från skolan — då måste man ock ega full rätt att döma preliminärexamina såsom obehöfliga. Låt de mogna sköta sig sjelfve. Att sätta *dem* under tvånget att å nyo läsa hvad de icke ämna slå sig på, eller att låta sig förhöras i ämnen, de redan lemnat bakom sig — ett sådant förfarande har man svårt att försvara. Under sagda förutsättning utgör krafvet å preliminärexamina ett obefogadt anspråk på ynglingens tid, hans arbetskraft, hans penningar. Och för hvilket ändamål? Svaret kan icke gerna blifva mera än ett, det som af flere talare här påpekats: ändamålet är att göra honom mogen. Preliminärexamina vid universitetet innebära således med nödvändighet, att universitetet anser den från skolan utgångne lärjungen *icke* vara mogen. Skolan deremot utrustar honom med bevis på motsatsen. Hvilken har rätt? För min del fruktar jag, att det praktiska lifvets män skola känna sig mycket benägne att gifva de vetenskapliga studiernas målsmän rätt i deras utsaga. Men, mine Herrar, då har man också fält en ganska sträng dom öfver vårt nuvarande skolväsen! Ty liksom skolans uppgift ej blott är undervisning, utan äfven uppfostran, så är det heller icke nog om den afgående lärjungen uppnått vissa insigter i åtskilliga kunskapsgränar; han måste derjemte och i främsta rummet hafva förvärfvat den karakterens mogenhet, som visar sig i förmåga att reda sig sjelf, att se sitt mål, att veta hvad väg han vill gå för att nå målet.

Men, säger man, skolan kan aldrig bringa honom så långt, att han icke behöfver stöd och ledning, när han kommer till akademien. Detta är sant; men jag vågar påstå att det *bästa* stödet och den *bästa* ledningen gifves honom icke genom dessa preliminärexamina, hvilka af den siste ärade talaren nog betecknande karakteriserades såsom så beskaffade, att de icke borde uppfattas såsom uppfordrande till verkliga studier, utan borde man rätteligen blott skynda igenom dem för att *sedermå* egna sig åt verkligt studiearbete. För min del tror jag, att studierna vida bättre gynnas derigenom att universitetet möter ynglingen med goda *studieplaner* och med *fackföreningar*, i hvilka den nykomne tages om händer af äldre kamrater; med desses och med sina lärares hjälp skall han utan alla tidsödande

Om revision af stadgarne för det akademiska examensväsendet.

(Forts.)

Om revision af
stadgarne för
det akademiska
examensväsen-
det.

(Forts.)

och i många andra afseenden menligt verkande preliminärexamina lätt finna sig till rätta i de nya förhållanden, hvori han vid sitt inträde vid universitetet försättes. Det är dock i hvilket fall som helst nödvändigt, att skolan fullgör sitt kall; och i den mån hon gör det, i den mån hon icke blott bibringar sina lärjungar föreskrifna insigter utan ock uppfostrande inverkar vid deras karaktersutveckling, vänjer dem vid sjelfverksamhet med ty åtföljande fallenhet att veta hvad de vilja, så att de icke blifva blott lexläsande maskiner — i samma mån gör hon ock dessa preliminärexamina allt mera öfverflödiga. Så länge de kvarstå, skola de sannolikt alltid komma att innebära en fara för ynglingen; de skola, såsom en ärad talare på upsalabänken anmärkte, förmedla försättningen af skolans lexläsning äfven vid akademien, de skola lätt förleda honom till ett utbyte af forskningslusten mot sträfvan efter betyg, och det lefvande studiet öfvergår dermed ock till det »pluggande», som aldrig varit någon själsutveckling till gagn. Men hand i hand härmed inställa sig ock de så kallade »knepen»; examensbedrägerierna komma till heders. Man tänker icke på att skaffa sig kunskaper, utan blott att på vigaste och bästa sättet slippa igenom den blifvande examen. Ofta lyckas det, man får sina betyg — men en sådan examen har ändå bra liten betydelse och föga värde.

Jag skall efter de många anföranden, som i denna viktiga fråga egt rum, icke tillåta mig att längre upptaga Kammarens tid. Jag ber endast att Kammaren med samma intresse, som Kammaren vid föregående tillfällen egnat vårt öfriga undervisningsväsen, också ville nu omfatta denna del deraf. För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Östling: En talare på stockholmsbänken började sitt anförande med en ursäkt. Jag skall göra detsamma. Jag ber om ursäkt för att jag är besvärad af en tillfällig heshet, som gör att jag har svårt att blifva hörd af Kammaren. Men detta innebär också, att jag icke skall blifva mångordig. Samme talare på stockholmsbänken bad om ursäkt därför att hans »målföre möjligen skulle blifva mer latinskt än svenskt». Kammaren lyssnade såsom vanligt med synnerligt spänd uppmärksamhet på hans särdeles fängslade och för hvar och en lätt begripliga anförande. Är det latinska målföret så beskaffadt, så tilldragande, så tror jag icke, att vi böra tala om »det abderitiska latintvånget» så mycket som hittills skett.

Samme ärade talare gjorde sig mot sin vana skyldig till ett litet fel mot logiken. Han brukar annars alltid utmärka sig för en ovanlig logisk skärpa men jag tyckte, att han i dag begick ett litet fel deremot i det jemförande exempel han framdrog. Han talade nemligen om licentiaten Claudius, som råkade ut för en preliminärexamen, hvilken gjorde, att hans stora afhandling om människans fysiska och intellektuella natur aldrig blef någonting af. De preliminärexamina, som i dag varit fråga om, äro sådana, som föregå till

och med kandidatexamen och således ännu mera licentiatexamen. *Om revision af stadgarna för det akademiska examensväsendet.* Claudii preliminärexamen var deremot af den beskaffenhet att den icke kan borttagas, huru mycket än Riksdag och Kongl. Maj:t må lagstifta om upphäfvande af dylika examina, ty det var just från en, om ock illa uppfattad, vetenskaplig synpunkt som denne licentiat förirrade sig så långt, att han kom in på den afväg, som talaren kallade hans preliminärexamen.

(Forts.)

En talare på göteborgsbänken var särdeles rask i att draga upp åtskilliga linier för huru han ville hafva saken ordnad. Han ville taga bort de »*tinna spetsarne*» af elementarläroverken och flytta dem upp till universiteten. Jag vet icke, om detta skulle ske i akt och mening att sjelfva flyttningen dit skulle göra dem något solidare, eller om möjligen meningen var, att man skulle inrätta ett nytt elementarläroverk vid hvardera universitetet, ty annars kan jag icke förstå, huru man, då man talar för upphäfvande af preliminärexamina vid universiteten, kan vilja skära af undervisningen vid elementarläroverken ett par år. Ar ynglingen nu omogen, när han lemnar elementarläroverket, så måste han väl, så vida icke logikens alla lagar slå fel, blifva ännu mer omogen, om lärokursen i elementarläroverket minskas med två år.

Samme talare beklagade också, att icke några bestämda lärokurser funnes vid universiteten, och påstod, att detta vore anledningen till att »den ene ynglingen läser, men den andre läser icke; att den ene stannar ett, den andre trettio år vid universitetet» o. s. v. Dessa omständigheter bero väl icke på, om det finnes bestämda lärokurser eller ej, utan derpå om man vill använda sin tid eller icke, och något tvång dervidlag lär väl den ärade talaren icke vilja förlägga till universiteten. Äfven ur en annan synpunkt tycktes han vara något missbelåten med att bestämda lärokurser icke finnas vid universiteten, och han talade om att ynglingarne icke studera så raskt som de borde göra. Jag för min del får säga, att jag anser det vara en lycka, att man i viss grad kan undvara bestämda lärokurser vid universiteten, ty hemligheten i det *vetenskapliga* studiet ligger enligt mitt förmenande just deri, att det icke sker efter några föreskrifna lärokurser.

Jag kan icke helt och hållet underlåta att uttrycka min förvåning öfver den pedagogiska erfarenhet, som min vän på vextöbänken har gjort. Han yttrade på tal om preliminärexamen inom teologiska fakulteten eller den teologisk-filosofiska examen, att om ynglingarne i och för denna examen blefve tvungne att ytterligare läsa en liten ömklig kurs mera i latin och grekiska, så blefve de »*rigtigt dumma*, om de icke förut varit det». Det vore ett bedröfligt resultat af undervisningen i vårt land och äfven i andra länder, om det skulle visa sig, att ju mera man lär, desto dummare blir man.

Till slut vill jag endast säga, att, oaktadt jag anser att de i båda dessa punkter föreslagna skrivelserna till Kongl. Maj:t äro temligen obehöfliga, så som saken nu gestaltat sig genom initiativ från

Kongl. Maj:ts sida, så skall jag likväl icke motsätta mig att dessa skrifvelser aflåtas. Jag skall därför icke göra något yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan i punkten 1 som ock på afslag derå; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets berörda hemställan bifallits.

Derefter upplästes Utskottets hemställan i *punkten 2*; och blef jemväl denna hemställan, sedan propositioner gifvits å de yrkanden som i afseende på densamma under öfverläggningen förekommit, af Kammaren bifallen.

Om de beslut, Kammaren sålunda fattat, skulle, jemlikt 63:dje paragrafen 3 mom. Riksdagsordningen, Medkammaren genom utdrag af protokollet underrättas.

§ 2.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 11), i anledning af en af Herr Sven Andersson afgifven motion om utverkande på ministeriel väg af hemortsrätt i Danmark och Tyskland åt svenskar, hvilka en viss tid oafbrutet uppehållit sig i något af nämnda länder.

§ 3.

Till bordläggning anmälde:

Stats-Utskottets Utlåtande:

N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förvaltningen af kronans jordbruksdomäner samt inrättande af en för dessa egendomar och statens skogar gemensam domänstyrelse; och

N:o 42, i anledning af väckta förslag dels om jernvägsbyggnader för statens räkning, dels om inköp af enskilda banor, dels om undersökningar rörande ifrågasatta nya jernvägar och dels om anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar;

Bevillnings-Utskottets Memorial, N:o 9, i anledning af dels Andra Kammarens återremiss af 2:dra punkten af Utskottets Betänkande N:o 5 angående hvitbetssockertillverkningsafgiften, dels Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å 3:dje punkten af samma betänkande; samt

Lag-Utskottets Utlåtande, N:o 49, i anledning af väckt motion om förändrade stadganden angående befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada, som genom hans förvällande tillskyndats fartyget eller annan egendom.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem:

H. A. Kolmodin.
